

KATI PITKÄNEN
YTT, dosentti, erikoistutkija
Suomen ympäristökeskus SYKE

ANNA STRANDELL
FM, vanhempi tutkija
Suomen ympäristökeskus SYKE

Suomalaisen maaseudun monipaikkaisen asumisen muodot ja tulevaisuuden kehitys

Monipaikkainen asuminen ja elämä ovat arkea yhä laajemmalle joukolle suomalaisia ja monipaikkaisuus on nostettu esille merkittävänä maaseudun tulevaisuuden kehittämistekijänä. Tämän artikkelin tavoitteena on tunnistaa, mitkä ovat suomalaisen maaseudun kannalta merkittävimmät monipaikkaisen asumisen muodot ja mihin suuntaan eri muodot ovat kehittymässä. Artikkelin lähtökohtana on kansainvälisen kirjallisuuden pohjalta luotu motiiveihin perustuva monipaikkaisen asumisen viitekehys. Monipaikkaisen asumisen muodoista tehdään määrällisiä arvioita hyödyntämällä valtakunnallisia rekisteri-, tilasto- ja kyselyaineistoja. Tulosten perusteella monipaikkaisuus liittyy miljoonien suomalaisten elämään. Erilaiset monipaikkaisen asumisen muodot näyttävät eri tavalla merkittävinä maaseudulla kuin kaupungeissa ja monipaikkaisuus synnyttää merkittävää vuorovaikutusta näiden välille. Maaseudulle keskittyä erityisesti vapaa-aikaan ja kausityöhön liittyvää monipaikkaista

asumista, joiden merkitys kasvaa tulevaisuudessa. Vastaavasti kaupungeissa monipaikkainen asuminen liittyy useimmiten työhön, opiskeluun, perhesyihin ja parisuhteeseen.

Avainsanat: monipaikkainen asuminen, monipaikkaisuus, vapaa-ajan asuminen, maaseutu, maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus

Pitkän matkan reissutyöläiset, eri osoitteissa asuvat pariskunnat, erovanhemmilla vuorottelevat lapset, etäomaishoitajat, mökillä osan vuotta asuvat eläkeläiset – monipaikkainen asuminen ja elämä ovat arkea yhä laajemmalle joukolle suomalaisia. Yhden kiinteän asuinpaikan sijaan ihmiset viettävät arkea ja vapaa-aikaa useissa eri paikoissa sekä liikkuen näiden paikkojen välillä.

Vaikka liikkuvuutta ja muutosta pidetään tyyppillisesti kaupunkien ominaisuutena, koskettaa

monipaikkaisuus myös maaseutua. Maaseudulta käydään töissä muualla ja vastaavasti maaseudulla työssäkäyvät voivat olla paikkakunnan ulkopuolista kausityövoimaa tai pendelöiviä asiantuntijoita (Sireni ym. 2017; Pitkänen ym. 2017). Perherakenteet kaupungeissa ja maaseudulla ovat moninaistuneet ja uusperheet yleistyneet. Kotitalouksien koko voi vaihdella viikoittain, kun lapset asuvat vuoroviikoin eri osoitteissa. Maaseudusta on tullut pistäytymis- tai asuinmaaseutu, jonne suuntautuu merkittävää osa-aikaista tai tilapäistä tuotantoon ja kulutukseen liittyvää muuttoliikettä (emt.; Rannikko 2008).

Monipaikkaisuutta pidetään merkittävänä maaseudun tulevaisuuden kehittämistekijänä (TEM 2014; VM 2018; Sireni ym. 2017). Keskittymiskehityksen vastavoimana on pidetty vapaa-ajan asumista. Onkin arvioitu, että maaseudulla viettää aikaansa säännöllisesti yli kaksi miljoonaa vapaa-ajan asukasta (FCG... 2016). Muihin osa-aikaisen ja monipaikkaisen asumisen muotoihin on kohdistettu vähemmän huomiota, vaikka esimerkiksi matkailuun ja virkistykseen sekä kausityöhön liittyvän liikkumisen on havaittu lisäävän merkittävästi maaseudun elinvoimaisuutta ja elävyyttä paikallisesti (Pitkänen ym. 2017). Valtakunnallisesti kattavaa tietoa erilaisten monipaikkaisen asumisen muotojen yleisyydestä ja viimeaikaisesta kehityksestä ei kuitenkaan ole olemassa.

Tämän artikkelin tavoitteena on tunnistaa, mitkä ovat suomalaisen maaseudun kannalta lukumääräisesti merkittävimmät monipaikkaisen asumisen muodot ja mihin suuntaan monipaikkaisuuden voidaan ennakoida kehittyvän tulevaisuudessa. Artikkelin lähtökohtana on aiemman monipaikkaisuutta käsitelleen kirjallisuuden pohjalta luotu motiiveihin perustuva monipaikkaisen asumisen viitekehys (Dittrich-Wesbuer ym. 2015; Schier ym. 2015). Hyödyntämällä kattavasti erilaisia valtakunnallisia rekisteri-, tilasto- ja kyselyaineistoja teemme määrällisiä analyysejä ja arvioita erilaisten monipaikkaisen asumisen muotojen yleisyydestä. Samalla analysoidaan erilaisten tilasto- ja rekisteriaineistojen soveltuvuutta monipaikkaisuuden tarkasteluun.

Monipaikkaisuuden ja monipaikkaisen asumisen käsitteet

Monipaikkaisuudella (*multi-locality*) tarkoitetaan käytäntöä, jossa yhdistetään samanaikaisesti tai vaihtuvarytmisesti erilaisten paikkojen tarjoamia mahdollisuuksia omien tai kollektiivisten tavoitteiden toteuttamiseksi (Wood ym. 2015). Monipaikkaisuudessa yhdistyy sekä paikkaan kiinnittyminen että paikkojen välillä tapahtuva liikkuminen (Schier ym. 2015; Weiske ym. 2015; Hilti 2016). Monipaikkaisuus ei ole uusi ilmiö, mutta sen on havaittu yleistyneen voimakkaasti jälkimodernissa yhteiskunnassa lisääntyneen liikkuvuuden, globalisaation, teknologisen kehityksen, vapaa-ajan kulutuksen sekä työ- ja perhe-elämän muutosten myötä (emt.).

Monipaikkaisuutta on tutkittu monen tieteenalan ja teorian näkökulmasta, eikä ole olemassa mitään yhtenäistä teoreettista kehystä, jonka puitteissa ilmiötä voisi lähestyä (Weiske ym. 2015; Wood ym. 2015). Monipaikkaisuuden sijaan käytämmekin artikkelin teoreettisena työkaluna suppeampaa monipaikkaisen asumisen käsitettä (*multi-local living* tai *residential multi-locality*), jolla viitataan erityisesti yksilöiden ja kotitalouksien asumisen monipaikkaisiin käytäntöihin (emt.). Monipaikkaisessa asumisessa on käytössä kaksi tai useampia eri paikoissa sijaitsevia asuntoja, joissa asutaan ja yövytään vuororytmisesti (Dittrich-Wesbuer ym. 2015). Käsite korostaa samalla usean paikan kokemista kodiksi sekä näihin paikkoihin tapahtuvaa kiinnittymistä (Schier ym. 2015). Monipaikkaisen asumisen käsitettä ovat käyttäneet ja kehittäneet pääasiassa keskieurooppalaiset tutkijat, jotka ovat olleet kiinnostuneita monipaikkaisen asumisen tilallisista ilmentymistä ja arjen, ajankäytön ja liikkumisen käytännöistä osana monipaikkaista arkea (Hilti 2011; 2016; Reuschke 2012; Schier ym. 2015). Eurooppalainen tutkimus on keskittynyt pitkälle urbaaneihin ympäristöihin ja tutkijat ovat olleet kiinnostuneita esimerkiksi eroperheiden asumisen ja arjen järjestelyistä ja urbaaneista tietotyöläisistä, jotka sukkuloivat usean paikan välillä.

Maaseudun näkökulmasta monipaikkaisuus ja monipaikkainen asuminen ovat nousseet esille erityisesti kehitysmatkatutkimuksessa, jossa on tarkasteltu maaseudulta kaupunkiin suuntautuvaa työssäkäyntiä ja siirtolaisuutta (De Haan ym. 2003; Greiner 2012). Lisäksi monipaikkaisuuden merkitystä maaseudulle ovat tarkastelleet vapaa-ajan asumisen tutkijat. Esimerkiksi Suomessa Adamiak ym. (2017) ja Ruotsissa Müller & Hall (2003) ovat esittäneet, että vapaa-ajan asuminen muuttaa merkittäväällä tavalla maaseutualueiden väestöpohjaa ja -kehitystä.

Suomessa monipaikkaisuutta on tarkasteltu esimerkiksi lasten monipaikkaisen asumisen (Forsberg & Ritala-Koskinen 2017), monipaikkaisen ja mobiilin työn (Hyrkkänen & Vartiainen 2007) sekä vapaa-ajan asumisen näkökulmista (Rinne-Koski & Rantanen 2014). Sitran vuonna 2014 ilmestyneessä selvityksessä on tehty katsaus monipaikkaisuuden nykytilaan Suomessa ja ennakoitu ilmiön kehitystä tulevaisuudessa (Haukkala 2014). Selvityksessä tarkastellaan erikseen monipaikkaista asumista ja vapaa-aikaa sekä monipaikkaista työtä, minkä ohella toisistaan erotetaan vapaehtoisen ja pakotettu monipaikkaisuus. Vapaehtoisella monipaikkaisuudella tarkoitetaan esimerkiksi vapaa-ajan asumista, kun taas pakotettua monipaikkaisuutta ovat asunnottomuus ja avioerolaisten liikkuminen eri kotien välillä (myös Pitkänen 2013). Suomessa määrällisesti merkittävimmäksi monipaikkaisuuden muodoksi selvityksessä tunnustetaan ”identiteetiltään monipaikkaiset”, toisin sanoen esimerkiksi sellaiset kaupungissa asuvat, jotka kokevat olevansa maalaisia.

Monipaikkaisen asumisen motiiveihin perustuva jaottelu

Monipaikkaiseen asumiseen liittyvä tutkimus on niin Suomessa kuin maailmalla keskittynyt usein tiettyyn monipaikkaisuuden muotoon. Monipaikkainen asuminen voi kuitenkin järjestyä tilallisesti lukemattomilla eri tavoilla ja myös sen ajalliset rytmit vaihtelevat (Schier ym. 2015). Monipaikkaiselle asumiselle voi niin ikään olla monia syitä. Hyödynämme tässä artikkelissa Dittrich-Wesbuer ym. (2015) motiiveihin perustuvaa moni-

paikkaisuuden erottelua, jota syvennämme Schier ym. (2015) ja Hiltin (2011) esittämällä tulkinnoilla. Artikkelissa tarkastellaan työhön/opiskeluun, vapaa-aikaan, perhe-elämään ja parisuhteeseen liittyvää monipaikkaista asumista.

Työssäkäynnistä johtuvassa monipaikkaisessa asumisessa vähintään yksi perheenjäsen yöpyy väliaikaisesti ja/tai säännönmukaisesti muualla, esimerkiksi työtä varten hankitussa asunnossa, vuokrahuvoneessa tai hotellissa. Työssäkäynnistä johtuvaa monipaikkaisuutta aiheuttavat esimerkiksi työkomennukset, paikallisten työmahdollisuuksien rajallisuus sekä määräaikaisten työsuhteiden ja kahden palkansaajan perheiden yleistymisen, jotka ajavat etsimään töitä oman paikkakunnan ulkopuolelta (Schier ym. 2015). Kansainvälisesti monipaikkaisuuden näkökulmasta on tutkittu niin kosmopoliitteja liikemiehiä (Hilti 2011, 2016), toisella paikkakunnalla tai maassa työskenteleviä suorittavien ammattien työntekijöitä (Greiner 2012; Reuschke 2012) ja kausityöntekijöitä (Tuulentie & Heimtun 2014), joiden elämä rakentuu usean eri paikan välille. Viime aikoina esille on noussut myös monipaikkaisen tai mobiilin työn käsite. Suomessa esimerkiksi Hyrkkänen ja Vartiainen (2007) ovat määritelleet mobiilin työn liikkuvaksi työksi, johon liittyy työskentely monissa paikoissa (esimerkiksi kotona tehtävä etätyöskentely toimistotyön ohella).

Töiden ohella monipaikkaisuuden synyn voi olla *opiskelu* toisella paikkakunnalla. Opiskeluun perustuva monipaikkaisuus on erityisesti nuoriin liittyvä ilmiö, kun kotoa muutetaan opiskelemaan perus- tai toisen asteen jälkeen. Vaikka nuoret muuttavatkin omaan kotiin, viikonloput ja lomavat vietetään usein perheen luona, eikä ole harvinaista, että nuoret palaavat asumaan vanhempiensa luo esimerkiksi opintojen päätyttyä (Ilmonen ym. 2005).

Myös *vapaa-ajan asumista* pidetään yhtenä monipaikkaisen asumisen muotona (Schier ym. 2015). Vapaa-ajan asumista motivoi halu viettää aikaa vakituisen asuinympäristön ulkopuolella houkuttelevaksi koetussa ympäristössä, tarkoitukseen lopulta palata takaisin vakituiseseen asuinympäristöön. Vapaa-ajan asumista on tutkittu erityisesti osana matkailua, mutta sen on havaittu myös

perustavanlaatuisesti poikkeavan muusta matkailusta muun muassa arkielämään liittyvien motiivien ja käytäntöjen osalta. Vapaa-ajan asukkaiden onkin ajateltu sijoittuvan jonnekin matkailijoiden ja asukkaiden välimaastoon (McIntyre ym. 2006; Müller & Hall 2018,). Vapaa-ajan viettoon kytkeytyvää monipaikkaista asumista on tarkasteltu viime vuosina hyvin monenlaisilla käsitteillä (mm. *second homes, lifestyle mobility, heterolocal lifestyles, multiple dwelling ja residential tourism*) (emt.). Useimmiten tutkimus on kuitenkin kohdistunut vapaa-ajan asuntoihin sekä niiden käyttöön ja kodin ja vapaa-ajan asunnon välistä vuorovaikutusta on tutkittu vähemmän (Wood ym. 2015).

Vapaa-ajan asumisen ohella monipaikkaisuutta saavat aikaan myös *matkailu ja lomailu*, kun aikaa vietetään eri paikoissa. Vaikka matkailussa on tyyppillistä että kohteet ja majoituspaikat vaihtuvat, osa matkailijoista palaa vuodesta toiseen samaan paikkaan. Matkailukokemukset voivat toimia myös alkusysäyksenä vapaa-ajan asunnon hankinnalle tai jopa pysyväälle muutolle vetovoimaiseksi koettuun kohteeseen (Tuulentie 2006). Myös vierailumatkat sukulaisten tai ystävien luo ovat usein vapaa-ajan viettoon liittyviä (Janta ym. 2014).

Perherakenteisiin liittyvällä monipaikkaisuudella tarkoitetaan sitä, että perheen elämä on jakaantunut usean paikan välille (Schier ym. 2015). Tutkimuksen kohteena on ollut esimerkiksi erotilanteisiin liittyvä monipaikkaisuus ja lasten vuoroasuminen. Ydinperheen, eli lasten ja vanhempien, ohella perherakenteisiin liittyvää monipaikkaista asumista syntyy myös suhteessa isovanhempiin tai sukulaisiin. Kansainvälisesti on tutkittu muun muassa monipaikkaista etähoivaa, mikä tarkoittaa esimerkiksi muualla asuvien iäkkäiden sukulaisten huolehtimista tai isovanhempia, jotka auttavat muualla asuvien lastenlapsien hoidossa (emt.). Dittrich-Westbuer ym. 2015 tunnistavat omaksi monipaikkaisen asumisen motiiviksi myös *parisuhteeseen* liittyvän monipaikkaisuuden. Suomessa Kontula (2009) on käyttänyt termiä erillissuhde, jolla tarkoitetaan sellaisia parisuhteessa eläviä, jotka asuvat eri osoitteissa (*living apart together, LAT*).

Aineistot ja menetelmät

Artikkelissa on hyödynnetty valmiita tilastollisia ja kyselytutkimuksiin pohjautuvia arvioita ja lukumäärätietoja työssäkäynnistä, opiskelusta, vapaa-ajan vietosta, perhe-elämästä ja parisuhteista. Lisäksi artikkelia varten on tehty erillisiä analyysejä, joissa on hyödynnetty Tilastokeskuksen, Väestörekisterikeskuksen, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) ja Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) tilastoja ja aineistoja. Nämä laskelmat ja analyysit on selitetty tarkemmin tulosten yhteydessä alaviitteissä. Yhteenveto lukumäärätiedoista koko Suomen ja maaseudun osalta sekä arvio tulvaisuuden kehityksestä on esitetty taulukossa 1. (s. 18–19).

Maaseutu on määritelty paikkatietopohjaisen kaupunki-maaseutuluokituksen perusteella kaikissa analyyseissa, joissa lähtötiedot ovat paikkatietoja. Suomen ympäristökeskuksen ja Oulun Yliopiston maantieteen laitoksen kehittämä luokitus on kuntarajoista riippumaton ja se kuvaa vuotta 2010 (SYKE 2018). Luokitus koostuu seitsemästä luokasta, jotka on tässä tutkimuksessa yhdistetty kahteen luokkaan, maaseutumaisiin ja kaupunkimaisiin alueisiin. Maaseutumaisiin alueisiin on yhdistetty luokat: maaseudun paikalliskeskukset, kaupungin läheinen maaseutu, ydinmaaseutu ja harvaan asuttu maaseutu. Kaupunkimaisiin alueisiin on yhdistetty luokat: sisempi kaupunkialue, ulompi kaupunkialue ja kaupungin kehysalue. Silloin kun lähdeaineisto on ollut kuntapohjainen, maaseuduksi on määritelty Tilastokeskuksen kuntapohjaisen tilastollisen kuntaryhmittymyksen mukaiset maaseutumaiset kunnat.

Työssäkäynnistä ja opiskelusta johtuva monipaikkainen asuminen

Työssäkäynti toisella paikkakunnalla

Työssäkäyvistä suomalaisista kolmannes käy työssä toisessa kunnassa ja 6 % toisessa maakunnassa kuin missä asuu. Kaikista työmatkoista suurin osa on kaupunkien sisäisiä ja välisiä työmatkoja. Maaseudun sisäisiä matkoja on vajaa viidennes kaikista työmatkoista. Erityisesti kaupunkien läheiseltä

maaseudulta käydään töissä kaupungeissa, mutta muuten maaseudun ja kaupunkien välillä tehdään vain pieni osa työmatkoista. Tässä jakaumassa ei ole tapahtunut juurikaan muutosta kymmenen viimeisen vuoden aikana. Maaseudun työpaikkojen määrä on hiukan laskenut. Maaseudulla työskentelee vajaa puoli miljoonaa henkilöä, joista suurin osa myös asuu maaseudulla.¹

Pitkät työmatkat

Työssäkäynti toisella paikkakunnalla ei automaattisesti tarkoita monipaikkaista asumista, ellei työmatka muodostu niin pitkäksi, että toisella paikkakunnalla joudutaan yöpymään. Niin kutsuttuja ylipitkiä, yli 100 km yhdensuuntaisia työmatkoja on muutamalla prosentilla työllisistä. Ylipitkiä työmatkoja ei yleensä tehdä päivittäin, vaan työtä tehdään pääasiallisesti joko etätöinä tai työpaikkakunnalla kakkosasunnolta käsin (Helminen ja Ristimäki 2007).

Määrällisesti suurin osa ylipitkistä työmatkoista on kaupunkien välisiä. Suhteellisesti eniten pitkiä työmatkoja on kuitenkin kaupungeista maaseudulle suuntautuvissa työmatkoissa. Maaseudun sisäisistä työmatkoista vain hyvin pieni osa on pitkiä työmatkoja. Kaiken kaikkiaan maaseudulle suuntautuu noin viidennes kaikista ylipitkistä työmatkoista. Maaseudulle suuntautuvien pitkien työmatkojen suurimmat toimialat ovat kuljetus ja varastointi, teollisuus, rakentaminen sekä tukku- ja vähittäiskauppa. Kaupunkeihin suuntautuviin työmatkoihin verrattuna maaseudun työmatkoissa korostuvat myös maa-, metsä- ja kalatalous sekä majoitus- ja ravitsemisala, kaupungeista saadaan maaseudulle myös terveys- ja sosiaalipalvelujen työvoimaa. Näillä toimialoilla työskentely paikan päällä on useimmiten välttämätöntä.

Erityisesti maaseudulla asuvien työmatkojen keskipituus on kasvanut. Vaikka niiden pidentyminen on hidastunut viime vuosina, Rehunen ym.

(2018) ovat ennakoineet, että erityisesti pienissä maaseutukeskuksissa osa työikäisistä joutuu etsimään tulevaisuudessa työpaikkaa kaupunkiseuduilta. Kaupunkiseuduilla täydennysrakentaminen ja tiivistyminen edesauttavat puolestaan työmatkojen lyhenemistä.

Kausityö: maatalous, matkailu, kaivosala

Edellä käytetty Tilastokeskuksen työssäkäyntitilaston perustuva työmatka-aineisto ei anna kattavaa kuvaa työhön liittyvästä monipaikkaisesta asumisesta maaseudulla, sillä se tavoittaa heikosti kausityön. Aineisto kuvaa vuodenvaihteen tilannetta ja sisältää vain vuodenvaihteeseen eli talvikauteen ajoittuvan kausityön. Kausityö on yleistä maataloudessa ja matkailussa, joissa myös kesäkausi on merkittävä.

Maataloudessa kevät- ja kesäaikaan työvoimaa on enemmän kuin muina vuodenaikoina. Maatalouden eniten ja vähiten työllistävän kuukauden ero koko maassa on noin 23 000 työllistä.² Luonnonvarakeskuksen maatilarekisteriin pohjautuvien tilastojen mukaan maatalous- ja puutarhayrityksissä työskentelee kuitenkin tätä enemmän lyhytaikaista työvoimaa, vuonna 2016 määrä oli noin 32 600 henkilöä (LUKE 2018). LUKE:n tilastojen mukaan lyhytaikaisen työvoiman määrä on viime vuosina vähentynyt, mutta suhteellinen osuus säilynyt ennallaan, sillä maataloudessa työskentelevien henkilöiden määrä on vähentynyt.

1 Työssäkäyntiä on analysoitu hankkeessa hyödyntämällä SYKE:n yhdyskuntarakenteen paikkatietopohjaista 250m x 250m ruutuaineistoa, joka sisältää Tilastokeskuksen tuottamaa tietoa muun muassa työmatkoista, työvoimasta ja työpaikoista (SYKE/TK 2018). Lasketut tilastot kuvaavat vuotta 2015. Etäisyydet on laskettu linnuntietä pitkin, ja todelliset työmatkat voivat olla pidempiä.

2 Kausityövoiman määrän arvioinnissa on käytetty Tilastokeskuksen erikseen hanketta varten tuottamaa tilastoa työllisten määrän toimialoittaista vaihtelusta kuukausittain (Tilastokeskus 2018a). Kausityövoiman määrittelyssä on hyödynnetty tämän vuoden alussa voimaan tullutta valtioneuvoston asetusta maatalouden ja matkailun alaan kuuluvista kausiluonteista toimintaa sisältävistä toimialoista (VN 966/2017). Asetus liittyy kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksiin kausityöntekijöinä työskentelyä varten. Maatalouden toimialoista mukaan laskettiin toimialat 01 (Kasvinviljely ja kotieläintalous, riistatalous ja niihin liittyvät palvelut) ja 02 (Metsätalous ja puunkorjuu). Matkailun toimialoista tilastoon laskettiin mukaan luokat 50 (Vesiliikenne), I-luokka kokonaisuudessaan (Majoitus- ja ravitsemustoiminta), 79 (Matkatoimistojen ja matkanjärjestäjien toiminta sekä varauspalvelu), 90 (Kulttuuri- ja viihdetoiminta) sekä 93 (Urheilutoiminta sekä huvi- ja virkistyspalvelut).

Matkailussa kausityötä on enemmän kuin maataloudessa. Matkailun työvoiman kuukausivaihtelu vuoden sisällä on työvoimatilastossa noin 31 000 työllistä², mutta todellisuudessa lyhytaikaisen työvoiman määrä on todennäköisesti kausivaihtelua suurempi kuten maataloudessakin. Kesäkausi kesäkuusta elokuuhun työllistää eniten ja helmikuu vähiten. Matkailun kausityön jakautumisesta maaseudulle ja kaupunkiin ei ole tilastoja. Iso osa kausityöstä oletettavasti sijoittuu maaseudulle, sillä kaupungeissa työmatkat tasoittevat paremmin lomamatkailun sesonkeja ja ympärivuotisen työvoiman palkkaaminen on helpompaa. Esimerkiksi Lapin matkailuyritysten työvoimasta jopa yli 60 % on sesonkityöntekijöitä (Pirttijärvi 2008). Matkailun voimakas kasvu voi lisätä matkailun liittyvän kausityön määrää, pitkiä työmatkoja ja työhön liittyvää kakkosasumista maaseudulla.

Myös kaivosala työllistää maaseudulla osa-aikaisia ja reissutyöläisiä, joiden vakituinen asunto voi sijaita kaivospaikkakunnan ulkopuolella. Esimerkiksi Sodankylän Kevitsan kaivoksen työntekijöistä noin 30 % asui paikkakunnan ulkopuolella vuonna 2016 (Suopajarvi 2017). Ilomantsin Pampalon kaivoksen työntekijöistä vuonna 2012 noin neljännes asui työviikkojen ajan kaivospaikkakunnalla (Mononen 2012).

Työstä johtuva kakkosasunto työpaikkakunnalla

Työtä varten hankittujen kakkosasuntojen määrästä ei ole kattavaa tietoa, mutta Helmisen ja Ristimäen (2007) työvoimatutkimukseen perustuvan analyysin mukaan ne alkavat yleistyä, kun yhden-suuntainen työmatka ylittää 100 km. Henkilöistä, joiden työmatkan pituus oli 120-150 km, joka toisella oli toinen asunto työpaikkakunnalla, ja 150-250 kilometrin työmatkan omaavista 60 prosentilla.

Jos puolella yli 100 kilometrin päästä maaseudulla työssäkävällä on maaseudulla työasunto, se tarkoittaa jo noin 7 500 maaseudulla työn vuoksi

kakkosasuvaa henkilöä.³ Määrä on oletettavasti tätä huomattavasti suurempi kesä kautena, jolloin etenkin maatalouden ja matkailun kausityö lisää kakkosasumista. Onkin todennäköistä, että maaseudulla työn vuoksi joko osan vuodesta tai arki-viikkoina kakkosasuvia on vuoden aikana useita kymmeniä tuhansia.

Vuodesta 2008 lähtien työpaikkakunnalta hankitun asunnon vuokran on voinut vähentää verotuksessa tulonhankkimiskuluna. Verovähennyksen kriteerinä on yli 100 km etäisyys vakituisealta asunnolta työpaikalle. Vuonna 2016 työasuntovähennyistä sai noin 10 000 työllistä (Verohallinto 2018). Työasuntovähennyksen suosio on ollut viime vuosina kasvussa, mutta asuntojen sijoittumisesta kaupunki- ja maaseutualueille ei ole tilastoja. Kaikki eivät hae työasuntovähennystä, vaikka käyttäisivätkin työasuntoa, sillä työmatkakuluvähennys on usein taloudellisesti kannattavampi verovähennysmuoto. Keväällä 2018 hallitus päätti korottaa vähennyksen 250:stä 450 euroon kuukaudessa työvoiman liikkuvuuden edistämiseksi. Tämä voi kannustaa työn hakemiseen kauempaa kotoa ja johtaa siten pitkien työmatkojen ja työasuntojen määrän kasvuun.

Etätyö

Etätyö voi vähentää työasuntojen tarvetta, mutta toisaalta lisätä työelämän joustavuutta ja mahdollistaa työn, perhe-elämän ja vapaa-ajan sujuvamman yhdistämisen osana monipaikkaista elämää. Etätyön tekeminen on moninkertaistunut 2000-luvulla (Sutela ja Lehto 2014; TEM 2018). Vuonna 2017 säännöllisesti etätyötä teki noin viidennes palkansaajista (emt.). Etätyötä tekevät pääasiassa ylemmät toimihenkilöt. Haukkalan (2011) mukaan kaupungeissa asuvat tekevät huomattavasti useammin etätyötä kuin maaseudulla asuvat, mutta tarkempaa tietoa etätyön yleisyydestä maaseudulla ja kaupungeissa ei ole saatavissa. Etätyön tekeminen ei todennäköisesti vähennä suuresti työperäisten kakkosasuntojen tarvetta maaseudulla, sillä

3 Laskelma työperäisestä kakkosasumisesta perustuu työssäkäynnin ruutuaineistoon (SYKE/TK 2018) sekä kirjallisuudesta saatuihin kyselypohjaisiin kynnysarvoihin työperäisen kakkosasumisen osuudesta eri työmatkapi-tuuksilla (Helminen ja Ristimäki 2007).

maaseudulle suuntautuvat pitkät työmatkat sekä kausityö ovat toimialoiltaan ja luonteeltaan sellaisia, ettei etätö ole yleensä mahdollista. Tietoliikenneyhteyksien paraneminen ja etätö voivat korvata lähinnä maaseudulta kaupunkiin suuntautuvia työmatkoja ja mahdollistaa maaseudulle pysyvästi muuttamisen niillä toimialoilla, joilla työn luonne on paikkariippumaton.

Etätöitä eivät tee ainoastaan vakituiset asukkaat, vaan töitä voidaan tehdä myös vapaa-ajan asunnolta käsin. Vuoden 2015 mökkibarometrin mukaan joka kymmenennellä, eli noin 60 000 mökillä tehtiin etätöitä kuluneen vuoden aikana (FCG... 2016). Halukkuus etätöihin mökillä on mökkibarometrin mukaan kasvanut hieman. Lisäksi noin viidennekseltä, eli 100 000 mökiltä, käytiin töissä. Koska mökinomistaminen ja etätöiden tekeminen ovat yleisempää kaupunkilaisten keskuudessa, voidaan olettaa että suuri osa vapaa-ajan asunnoilla etätöyskentelävistä on nimenomaan kaupunkilaisia. Etätöiden tekeminen ja työssäkäynti vapaa-ajan asunnolta käsin ovat keinoja pidentää oleskeluaikaa vapaa-ajan asunnolla, joten ne lisäävät monipaikkaista asumista maaseudulla.

Opiskelusta johtuva kakkosasuminen

Suomessa kotoa muutetaan eurooppalaisittain nuorena, naiset keskimäärin 20-vuotiaina ja miehet 21-vuotiaina (Nikander 2009). Vuoden 2000 opiskelijatutkimuksessa arvioitiin, että noin neljännes kaikista suomalaisista opiskelijoista asuu vanhempien luona tai omistusasunnossa, lopuilla on opiskelija-asunto tai muu vuokra-asunto (Korhonen 2003). Opiskelun vuoksi kakkosasuminen on yleistä kaupungeissa. Esimerkiksi vuoden 2007 tilastojen mukaan kaupunkimaisissa kunnissa asuvista 21-vuotiaista nuorista vajaa neljännes asui kotona kun maaseutumaisissa kunnissa osuus oli vielä 60 % (Nikander 2009). Erot maaseudun ja kaupunkien välillä johtuvat erityisesti siitä, että nuoret muuttavat maaseudulta kaupunkiin opiskelemaan ja töihin.

Koko maassa opiskelee noin 727 000 perusteen jälkeistä tutkintotavoitteista opiskelijaa, joista 97 % opiskelee kaupunkimaisissa tai taajaan asu-

tuissa kunnissa (Tilastokeskus 2018b). Vaikka opiskelumahdollisuudet keskittyvät kaupunkiseuduille, maaseudullakin on muutama sata perusteen jälkeistä oppilaitosta. Ne ovat keskimäärin pieniä. Vuonna 2016 maaseutumaisten kuntien oppilaitoksissa opiskeli noin 25 000 perusteen jälkeisen tutkintotavoitteisen koulutuksen opiskelijaa. Osa heistä tulee kauempaa ja asuu opiskelupaikkakunnalla kakkosasukkaana, mutta tarkempia tilastoja kakkosasumisesta opintojen vuoksi ei ole saatavissa. Peruskouluja lukuun ottamatta oppilaitosten ja opiskelijoiden määrä on maaseutumaisissa kunnissa vähentynyt 2000-luvulla vain hiukan. Koulutuksen leikkaukset ja nuorten määrän väheneminen voivat kuitenkin tulevaisuudessa heikentää maaseudun oppilaitosten toimintamahdollisuuksia (Enbuska 2018). Opiskeluun liittyvä kakkosasuminen tulee siten jatkossakin olemaan maaseudulla kohtalaisen vähäistä.

Vapaa-ajan vietto monipaikkaisen asumisen motiivina

Vapaa-ajan asuminen

Suomessa on runsaat puoli miljoonaa kesämökkiä, joilla on arvioitu olevan yli kaksi miljoonaa säännöllistä käyttäjää (Suomen virallinen tilasto 2018b; FCG... 2016). Tämä johtuu kesämökkien omistuspohjasta. Mökinomistajat ovat tyypillisesti eläkeiän kynnyksellä tai eläkkeellä olevia pariskuntia, joiden lapset ja lapsenlapset käyttävät myös aktiivisesti mökkiä. Tyypillisesti mökkeilevä suomalainen tekee vuodessa 16 vierailua vapaa-ajan asunnolle ja viettää siellä 37 yötä (Adamiak ym. 2015). Mökkibarometrin (FCG... 2016) mukaan kesämökkejä käytetään eri käyttäjien toimesta yhteensä keskimäärin 79 vuorokautta vuosittain. Käyttövoro-kaudet ovat kasvaneet hieman 2000-luvulla.

Uusia mökkejä rakennetaan vuosittain muutamia tuhansia, minkä ohella mökkikanta lisääntyy kun muusta asuinkäytöstä muutetaan rakennuksia vapaa-ajan asunnoiksi (Suomen virallinen tilasto 2018b). Rakentamisen vauhti on hidastunut 2000-luvulle tultaessa ja mökkimäärän kasvu on ollut vakaata. Pieni osa mökinomistajista muuttaa

mökille pysyvästi. Kunnat myöntävät lupia kesämökkien vakituiseen asuinkäyttöön muuttamiselle vajaat 300 kpl vuodessa (SYKE/Liiteri 2018). Monet kuitenkin asuvat mökillä epävirallisesti (Vepsäläinen ym. 2015). Loma-asuntojen käyttötarkoituksen muutokset vakituiseksi asunnoiksi eivät ole juuri lisääntyneet 2000-luvulla, vaikka erityisesti suurten ikäluokkien eläkkeelle jäämisen on ennakoitu lisäävän mökille muuttamista. Suurin osa ikääntyneistäkin näyttää haluavan asua monipaikkaisesti.

Yhdeksän kymmenestä vapaa-ajan asunnosta sijaitsee maaseutumaisilla alueilla⁴ ja lähes kaikki uudet vapaa-ajan asunnot rakennetaan maaseudulle (Vesala ym. 2015). Vapaa-ajan asuntojen omistajista 69 % asuu mökkipaikkakunnan ja 38 % mökkimaakunnan ulkopuolella⁵. Kaupungistuminen ja ikääntyminen lisäävät todennäköisesti maaseudun vapaa-ajan asumista tulevaisuudessa, sillä kaupunkimaisilla alueilla asuvat viettävät vapaa-ajan asunnoilla enemmän aikaa kuin maaseutumaisilla alueilla asuvat ja ikääntyneet enemmän kuin muut ikäryhmät (Adamiak ym. 2015; Strandell & Hall 2015). Vapaa-ajan asumiseen perustuvan monipaikkaisuuden merkitystä voivat niin ikään lisätä vapaa-ajan asuntojen varustelu ympärivuotiseen käyttöön soveltuvaksi, tietoliikenneyhteyksien ja etätömahdollisuuksien paraneminen sekä eliniän piteneminen ja ikääntyneiden terveydentilan paraneminen. Mökkeilyn suosion on arvioitu säilyvän myös tulevaisuudessa, kun kesämökit siirtyvät seuraavien sukupolvien omistukseen (Pitkänen ym. 2014; MMM 2017).

Tyhjät asunnot ja asuinrakennukset

Vapaa-ajan asunnoiksi rekisteröityjen rakennusten ohella Suomessa kesämökkikäytössä on paljon maaseudulla tyhjäksi jääneitä asuinrakennuksia. Kaikkiaan Suomessa oli vuonna 2016 liki puoli miljoonaa vailla vakinaisia asukkaita olevaa asun-

4 Kesämökkien jakauma kaupunki-maaseutuluokittain ja kunnittain laskettiin SYKEN yhdyskuntarakenteen ruutuaineiston perusteella (SYKE/TK 2018), joka sisältää Tilastokeskuksen kesämökkikannan.

5 Analyysi pohjautuu Väestörekisterikeskuksen rakennus- ja huoneistorekisterin kesämökkietoihin vuodelta 2017

toa (SYKE/Liiteri 2018). Näistä maaseutumaisilla alueilla sijaitsi noin puolet. Vaikka luvuissa on mukana pientalojen ohella myös muita asuntoja, erityisesti maaseudulla suurin osa vailla vakinaisia asukkaita olevista asukkaista on erillispientaloja, jotka ovat olleet tyhjänä useita peräkkäisiä vuosia. Sikiö ym. (2014) tutkivat maaseudulla sijaitsevien vähintään kolme vuotta tyhjillään olleiden erillispientalojen käyttöä ja havaitsivat, että noin 70 prosenttia käytetään tosiasiallisesti vapaa-ajan asumiseen.

Vailla vakinaisia asukkaita olevien asuntojen määrä on lisääntynyt maaseudulla voimakkaasti 2000-luvulla. Kun vuonna 2000 tyhjiä asuntoja maaseudun asuntokannasta oli vajaa viidennes, oli niitä vuonna 2015 jo yli neljännes (SYKE/Liiteri 2018). Maaseudulla moni asunto näyttää jääneen pysyvästi vapaa-ajan käyttöön tai tyhjilleen. Näiden erillispientalojen huomioiminen osaksi kesämökkikantaa lisää vapaa-ajan asuntojen lukumäärää noin 100 000:lla (Sikiö ym. 2014; FCG...2016).

Matkailuun ja lomailuun liittyvä monipaikkaisuus

Monipaikkaisuutta synnyttävät myös matkailu ja lomailu. Adamiakin ym. (2015) toteuttaman valtakunnallisen kyselytutkimuksen mukaan 85 % suomalaisista yöpyy vuosittain kodin ulkopuolella vapaa-aikanaan. Tilastokeskuksen matkailututkimuksen mukaan suomalaiset tekevät vuodessa n. 34 milj. yöpymistä sisältävää vapaa-ajan matkaa. Suurin osa niistä on kotimaan matkoja, joista puolestaan suurin osa on mökki- ja vierailumatkoja ja noin neljännes maksullisen majoituksen matkoja (Tilastokeskus 2018d). Kotimaan matkailun ohella vuonna 2017 Suomessa kirjattiin 6,7 miljoonaa ulkomaalaisten yöpymistä majoitusliikkeissä (Suomen virallinen tilasto 2018c). Eurostatin tilastojen mukaan EU:n sisäisistä, Suomeen suuntautuvista vapaa-ajan matkoista noin 40 % sisältää maaseutumatkailua, mikä on EU-maista kaikkein suurin osuus (Giulietti ym 2018).

Matkailu on Suomessa voimakkaassa kasvussa. Esimerkiksi ulkomainen kysyntä kasvoi 17 % vuosina 2016–2017 ja kotimainen 4 % (Suomen

virallinen tilasto 2018c). Matkailun kysynnän kasvuun meillä ja globaalisti vaikuttavat vaurastuminen ja vapaa-ajan kasvu, liikkuvuuden lisääntyminen ja liikenneyhteyksien paraneminen sekä kaupungistuminen ja elämäntapojen muutokset. Etenkin ikääntyneiden, hyväkuntoisten ja hyvätuoloisten eläkeläisten, matkailu kasvaa vauhdilla.

Perherakenteisiin ja parisuhteeseen liittyvä monipaikkainen asuminen

Lasten vuoroasuminen

Yhä useampi lapsi asuu monipaikkaisesti vanhempien eron jälkeen. Vuoroasumisesta ei ole tilastoja, sillä lapsella voi virallisesti olla vain yksi asuinpaikka. Tässä tutkimuksessa toteutetun laskelman mukaan noin 150 000 alle 18-vuotiasta lasta asuu kahdessa kodissa vuorotellen kummankin vanhemman kanssa.⁶ Suurin osa eron jälkeen vuoroasuvista lapsista asuu kaupungeissa. Vuoroasuvien lasten kodit ovat todennäköisesti yleensä samassa kunnassa ja lähellä toisiaan niin, että esimerkiksi koulumatka ei muodostu liian pitkäksi kummastakaan kodista. Vuorokotien välisestä etäisyydestä ei kuitenkaan ole tilastoja tai tutkimuksia.

Vuoroasumisen suosio on kasvanut voimakkaasti 2000-luvulla. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan maaseudulla lasten määrä kuitenkin vähenee huomattavasti tulevina vuosikymmeninä, minkä myötä myös vuoroasuvien lasten määrä vähenee.

6 Arvio vuoroasuvien lasten määrästä laskettiin vuoden 2017 kouluterveyskyselyn (THL 2018) sekä yksinhuoltajaperheiden ja uusperheiden ei-yhteisten lasten määrän ja iän (Tilastokeskus 2018c) perusteella tilastollisen kuntaryhmitelmän mukaan. Kouluterveyskyselyssä on kysytty vuoroasumista sekä ala-asteikäisiltä, yläasteikäisiltä, lukiolaisilta että ammattioppilaitoksissa opiskelevalta. Kouluikäisten vuoroasuvien lasten osuus kerrottiin ikäluokittain lasten määrällä. Alle kouluikäisten vuoroasuvien määrä arvioitiin hyödyntämällä kouluikäisten vuoroasujien osuutta kunkin ikäluokan erolasten määrästä. Tutkimusten mukaan sitä suurempi on vuoroasuvien lasten osuus mitä nuoremasta ikäluokasta on kysymys. Kun ala-asteikäisten osuudeksi saatiin 65 % erolapsista, yläasteikäisten 41 % ja 16-17-vuotiaiden 25 %, alle kouluikäisten osuudeksi asetettiin 80 % erolasten määrästä. Eniten epävarmuutta on alle kouluikäisten erolasten vuoroasumisen määrässä, koska he eivät ole mukana kouluterveyskyselyssä.

Huolenpito omaisista

Tilastokeskuksen työolotutkimuksen mukaan 45 prosentilla palkansaajista on huolenpitoavustuita oman kotitalouden ulkopuolisista lapsista ja aikuisista (Sutela & Lehto 2014). Käytännössä tämä tarkoittaa erityisesti huolenpitoa lapsenlapsista tai ikääntyvistä sukulaisista. Huolenpidon ja asuinpaikkojen välisellä etäisyydellä on selkeä yhteys toisiinsa niin, että mitä lähempänä eri sukupolvet asuvat toisiaan sitä todennäköisemmin apua annetaan (Haavio-Mannila ym. 2009). Toisaalta esimerkiksi suuria ikäluokkia tarkastelleessa tutkimuksessa havaittiin, että yli 70 % yli 150 kilometrin päässä asuvista isoäideistä antoi käytännön apua lastenlasten hoidossa ainakin joskus (emt., s. 36).

Kansallisessa omaishoidon kehittämissuunnitelmassa on arvioitu, että noin 1,25 miljoonaa suomalaista auttaa säännöllisesti omaisia ja tuttavuuksia (STM 2014). Näistä noin 350 000 on pääasiassa auttajia, mutta vain reilut 10 % on tehnyt omaishoitajasopimuksen ja saa omaishoidon tukea. Omaishoidon tuen piirissä olevat henkilöt asuvat yleensä samassa kotitaloudessa autettavan henkilön kanssa. Varsin suuri osa pääasiallisista auttajista asuu kuitenkin kauempana. On arvioitu, että jopa noin viidennes pääasiallisista auttajista on toisella paikkakunnalla asuvia etäomaishoitajia, joista yli puolet asuu yli 50 kilometrin päässä autettavastaan (Vuorijärvi 2010). Tyypilliseksi on kuvattu tilannetta, jossa kaupungissa työskentelevät lapset huolehtivat maaseudulla asuvista ikääntyvistä vanhemmistaan (Hyvärinen 2013).

Erityisesti väestön ikääntymisen myötä hoivaa tarvitsevan ikääntyneen väestön osuus kasvaa ja kaupungistumiskehityksen myötä on todennäköistä että yhä useampi hoivan antaja on etäomainen. Maaseudun ikärakenne huomioiden voidaan toisaalta myös olettaa, että lapsenlapsista huolehtiminen synnyttää liikkumista myös toiseen suuntaan, kun maalla asuvat isovanhemmat käyvät hoitamassa lapsia kaupunkialueilla.

Erillään asuvat pariskunnat

Vaikka Kontulan (2009) mukaan Suomessa erityisesti alle 30-vuotiailla on tyyppillisesti erillissuhteita, voidaan erillissuhteeseen päätyä myös vanhemmalla iällä. Yksinelävistä keski-ikäisistä noin joka toisella on vakiintunut erillissuhde kumppaninsa kanssa (emt., s. 31). Erillissuhteet yleistyivät hieman 1990-luvulta 2000-luvulle tultaessa (emt.), mutta sen jälkeen määrä ei ole juuri muuttunut. Ilmiön seuranta vaikeuttaa erillissuhteen määrittämisen vaikeus. Vuonna 2017 noin 1,16 miljoonaa suomalaista asui yksin (Suomen virallinen tilasto 2018a). Yksinasuvien määrä on kasvanut viime vuosikymmeninä erityisesti kaupunkialueilla ja vähentynyt maaseutualueilla (Nikander & Pietiläinen 2015). Tämä johtuu etenkin nuorten yksinasuvien osuuden lisääntymisestä, mikä voi tarkoittaa myös erillissuhteiden yleistymistä erityisesti kaupungeissa. Terämän ja Tiitun (2017) mukaan maaseudun ja kaupunkien välillä on havaittavissa merkittäviä sukupuolieroja suhteessa yksinasumiseen niin, että yksinasuvia naisia on enemmän kaupungeissa ja yksinasuvia miehiä maaseudulla. Tilastojen valossa erillissuhteet voisivat siis lisätä kaupunkien ja maaseudun välistä monipaikkaisuutta. Erillis- ja etäsuhteiden määrästä ja määrän kehityksestä eri aluetyyppien välillä ei ole kuitenkaan olemassa tutkittua tietoa.

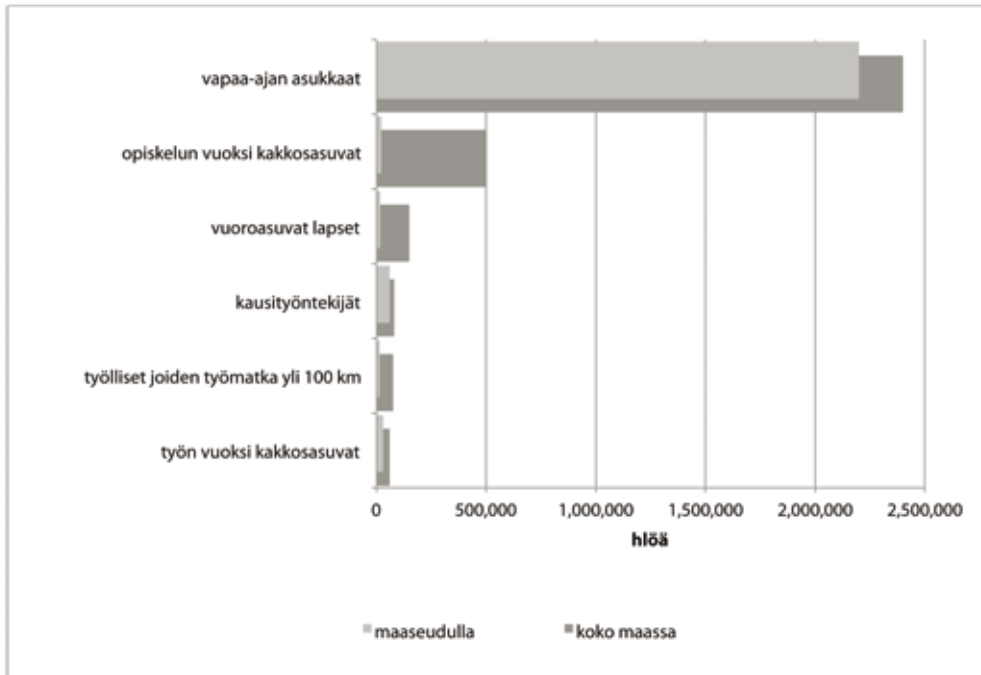
Johtopäätökset: monipaikkainen asuminen ja maaseudun ja kaupunkien vuorovaikutus

Artikkelissa on tunnistettu erilaisia monipaikkaisen asumisen muotoja sekä analysoitu ja vertailtu niiden merkitystä suomalaisella maaseudulla. Tulosten perusteella monipaikkaisuus liittyy miljoonien suomalaisten elämään kaupungeissa ja maaseudulla. Erilaiset monipaikkaisuuden muodot näyttäytyvät kuitenkin eri tavalla lukumääräisesti merkittävänä maaseudulla kuin kaupungeissa. Kuvassa 1 on vertailtu toisiinsa lukumääräisesti sellaisia maaseudun monipaikkaisia asukasryhmiä, joista on erilaisista aineistolähteistä saatu suhteellisen tarkkaa maaseutua koskettavaa tietoa ja jotka

todennäköisimmin yöpyvät ja asuvat useassa eri paikassa samanaikaisesti tai vuororytmisesti. Kuten kuvasta ja artikkelin tuloksista käy ilmi, maaseudulle keskittyy erityisesti vapaa-aikaan ja kausityöhön liittyvää monipaikkaista asumista. Vastaavasti kaupungeissa monipaikkainen asuminen liittyy useimmiten työhön ja opiskeluun.

Monissa monipaikkaisuuden muodoissa asumisen järjestelyjä tehdään saman paikkakunnan sisällä. Monipaikkaisuus synnyttää kuitenkin myös merkittävää vuorovaikutusta maaseudun ja kaupunkien välille. Maaseudulta (erityisesti kaupunkien läheinen maaseutu) kaupunkiin suuntautuu työhön ja opiskeluun liittyvää monipaikkaisuutta. Vastaavasti maaseudulla lomailevista ja mökkeilevistä sekä kausityöntekijöistä määrällisesti suurin osa on kaupunkilaisia. Erityisesti vapaa-ajan asukkaat ja maaseudulla työn tai opiskelun vuoksi kakkosasuvat jakavat käytännössä elämäänsä eri asuinpaikkojen välillä ja voivat merkittävällä tavalla vaikuttaa maaseudun paikkoihin ja yhteisöihin. Vapaa-ajan asumisen merkitystä tarkastelleissa suomalaisissa tutkimuksissa on havaittu, että monipaikkaiset asukkaat tuovat tuloja paikalliselle elinkeinoelämälle ja kuntataloudelle, nostavat kiinteistöjen arvoa ja auttavat paikallisen infrastruktuurin ja palvelujen ylläpidossa. Kakkosasukkaat myös elävöittävät paikallisyhteisöä ja tuovat sosiaalista pääomaa (mm. Adamiak ym. 2015; Vepsäläinen ym. 2015; Pitkänen ym. 2017).

Nykytrendien pohjalta ennakoituna vapaa-ajan asumisen ja matkailuun liittyvän monipaikkaisen asumisen merkitys kasvaa tulevaisuudessa. Kaupungistuvan yhteiskunnan asukkaat hakevat vaihtelua maaseudulta ja toisaalta kaupunkiympäristön stressitekijöitä halutaan kompensoida luonnonläheisessä ja rauhallisemmassa ympäristössä. Painotukset riippuvat sekä vapaa-ajan vieton kysynnän muutoksista että siitä, miten hyvin vapaa-ajan tarjontaa pystytään kehittämään. Luonnonympäristön tieteellisesti todistetut terveysvaikutukset sekä suomalaisten perinteinen luontoystyys ja luonnonantimien hyödyntäminen tukevat maaseudun pysyvyyttä suomalaisten elämässä. Vaikka maaseutu näkyy enää harvan arjessa, lomalla sen merkitys voi tulevaisuudessa entisestään kasvaa. Myös kausityövoiman tarve matkailussa kasvaa entisestään matkailun kasvun myötä.

Kuva 1. Monipaikkaisia asukasryhmiä koko maassa ja maaseudulla. Määrät ovat tilastoihin ja tutkimuksiin perustuvia karkeita arvioita.

Lyhytaikaisen työvoiman tarve korostuu myös maataloudessa maatalouden vakinaisen työvoiman vähentyessä. Maaseudulle on tulevaisuudessa ennakoitu työvoimapolua sosiaali- ja terveyspalveluihin, kun väestö ikääntyy ja samanaikaisesti työikäisen väestön määrä vähenee maaseudulla (esim. Rehunen ym. 2016; Sireni ym. 2017). Nämä kehityskulut voivat lisätä kaupungeista maaseudulle suuntautuvaa työperäistä monipaikkaista asumista. Etätyömahdollisuudet voivat pidentää oleskeluaikoja maaseudulla, kun kaupunkeihin suuntautuvia työmatkoja voidaan vähentää ja töitä tehdä mökiltä käsin. Työvoiman kohtaannon parantamiseksi kehitetyt kannustimet, kuten työasuntovähennyksen korotus, voivat vastaavasti kannustaa maaseudulla asuvia työssäkäyntiin kauempanakin kaupunkiseuduilla. Kiinnostava kysymys tulevaisuudessa on myös väestörakenteen muutoksen vaikutus perherakenteisiin liittyvään monipaikkaiseen asumiseen. Tulevaisuudessa merkitystään kasvattanee maaseudulla asuvien omaisten huolehtiminen etänä, mutta etäomaishoidon vaikutuksista asumisen järjestelyihin tarvitaan lisää tutkittua

tietoa.

Monipaikkaisen asumisen moninaisuuden vuoksi sen laajuudesta on vaikea saada kattavaa tietoa ja kehitystä on hankala ennakoita. Artikkelistamme käy ilmi, että erilaiset tilastot ja rekisterit tunnistavat ilmiön heikosti. Tieto on hajallaan erilaisissa ja eri tahojen keräämissä ja ylläpitämissä rekistereissä, tilastoissa ja tutkimuksissa. Vaikka tietystä monipaikkaisuuden muodosta olisikin mahdollista laatia määrällinen arvio, ei useinkaan ole mahdollista saada tietoa monipaikkaisuuden temporaalisesta vaihtelusta, toisin sanoen siitä, miten paljon ja milloin eri asuinpaikoissa aikaa vietetään. Kaiken kaikkiaan monipaikkaisuuden tarkastelua vaikeuttaa se, että virallisissa henkilökistereissä ja -tilastoissa ihmiset tulkitaan spatiaalisiksi yksiköiksi, jotka kiinnittyvät tiettyyn yhteen kotitalouteen, vakituiseen asuntoon ja asuinkuntaan (myös Dittrich-Wesbuer ym. 2015). Tosiasiallisesti ihmisten elämä on kuitenkin sekä spatiaalisesti että temporaalisesti jakautunutta useiden eri paikkojen ja näiden välillä tapahtuvan liikkumisen kesken, ja on mahdotonta säädellä ja vaikea seurata

---

sitä, missä ihmiset lopulta aikaansa viettävät (Vepsäläinen ym. 2015).

Artikkelissa hyödyntämäämme motiiveihin perustavaa monipaikkaisen asumisen muotojen erottelua voidaan kritisoida, koska se ei tunnista tai erota toisistaan vapaaehtoista ja pakotettua monipaikkaisuutta. Luokitus jättää tunnistamatta erityisesti pakotettuja monipaikkaisuuden muotoja, kuten asunnottomuus, laitoshoido, vankilatuomiot, huostaan otetut lapset, pakolaisuus tai ylipäänsä ne henkilöt joiden koettu paikkaidentiteetti ja asuinpaikka eivät vastaa toisiaan (ks. Haukkala 2011). Tällaisia ryhmiä löytyy myös suomalaiselta maaseudulta. Erilaiset monipaikkaisen asumisen muodot voivat olla myös päällekkäi-

siä, peräkkäisiä tai syklisiä ja monipaikkaisuus on osa lähes kaikkien elämää jossain vaiheessa (McHugh ym. 1995). Esimerkiksi vapaa-ajan asunnolta käsin tehdään etätöitä ja huolehditaan maaseudulla asuvista omaisista, etäomaishoito voi omaisen kuoleman jälkeen muuttua vapaa-ajan asumiseksi kun kiinteistö jää vapaa-ajan käyttöön ja eri paikkakunnilla sijaitsevat asunnot voivat työtilanteen mukaan muuttua vakituisesta asunnosta työasunnoksi ja päinvastoin. Samalla näihin asumisen paikkoihin liitetyt merkitykset ja sidokset muuttuvat ja kerrostuvat. Monipaikkainen asuminen synnyttää siten kompleksisia spatiaalisia ja temporaalisia yhteyksiä niin ihmisten arjessa kuin maaseudun ja kaupunkien välillä.

	Kokonaisvolyyymi	Arvio merkityksestä maaseudulla	Tulevaisuuden kehitys maaseudulla (+ = merkitys lisääntyy, 0 = merkitys ei muutu, - = merkitys vähenee)
TYÖ JA OPISKELU			
Työssäkäynti toisella paikkakunnalla	<ul style="list-style-type: none"> 759 000 käy töissä toisella paikkakunnalla (n. 33 % työllisistä) 135 000 käy töissä toisessa maakunnassa (6 % työllisistä) Työmatkoista 69 % kaupunkien sisäisiä ja välisiä ja 19 % maaseudun sisäisiä 	<ul style="list-style-type: none"> Kaupungeista tulee maaseudulle työhön noin 77 000 henkilöä (4 % työmatkoista) Maaseudulta kaupunkiin matkaa 174 000 henkilöä (8 % työmatkoista) 	0 Ei ennakoitavissa suuria muutoksia kaupunkien ja maaseudun välisiin työssäkäyntivirtoihin. Maaseudun työpaikkojen väheneminen voi lisätä jonkin verran maaseudulta kaupungeissa työssäkäyntien määrää
Pitkät työmatkat	<ul style="list-style-type: none"> 75 000 yli 100 km työmatka (3,3 % työllisistä) Suurin osa (59 %) yli 100km työmatkoista kaupunkien välisiä, maaseudun sisäisiä 6 % 	<ul style="list-style-type: none"> Kaupungeista maaseudulle yli 100 km matkustaa 10 000 hida (14% yli 100 km työmatkoista) Maaseudulta kaupunkiin yli 100 km matkustaa 15 000 hida (20% yli 100 km työmatkoista) 	0 Ei ennakoitavissa suuria muutoksia kaupunkien ja maaseudun välisiin pitkiin työmatkoihin. Maaseudun työpaikkojen väheneminen voi lisätä tarvetta kaupunkiseuduille suuntautuville pitkille työmatkoille.
Kausityö	<ul style="list-style-type: none"> 32 600 hida vuosittain maatalouden kausitoissa 15 600 ulkomaalaista hida maataloustyössä 31 000 hida matkailun kausitoissa (arvio todennäköisesti alakanttiin) 	<ul style="list-style-type: none"> Maatalouden kausityö sijoittuu maaseudulle Matkailun kausityöstä suuri osa sijoittuu maaseudulle Osa kaivosten työntekijöistä asuu työviikkojen ajan kaivospaikkakunnalla 	+ Matkailun voimakas kasvu lisää kausityön määrää, pitkiä työmatkoja ja monipaikkaisia asumista maaseudulla. Maatalouden kausityövoiman ja ulkomaalaisen työvoiman merkitys korostuu maatalouden väkimmäisen työvoiman vähentyessä.
Työperäinen kakkosasuminen	<ul style="list-style-type: none"> 37 000 työperäistä kakkosasuntoa (n. 50 % yli 100 km työmatkan päähän matkustavista) 10 000 hida saa työasuntovähennystä 	<ul style="list-style-type: none"> 7 500 työperäistä kakkosasuntoa maaseudulla (n. 50% yli 100 km työmatkan päähän matkustavista) Kausityön myötä todennäköisesti useita kymmeniä tuhansia työperäisiä kakkosasuntoja maaseudulla 	+ Kausityön ja lyhytaikaisen työvoiman tarve lisää työperäisiä kakkosasuntoja maaseudulla. Työasuntovähennyksen korotus voi kannustaa työn hakemiseen kauempaa kotoa ja työasunnon käyttöön.
Etättyö	<ul style="list-style-type: none"> 519 000 hida tekee vähintään kuukausittain etättyötä (21 % työllisistä) 321 000 hida tekee vähintään viikoittain etättyötä (13 % työllisistä) Etättyön tekeminen yleisempää kaupungeissa 	<ul style="list-style-type: none"> 60 000 vapaa-ajan asunnoilla tehdään etättyötä 100 000 vapaa-ajan asunolta käsin käydään töissä 	+ Etättyö lisää oleskeluaikoja maaseudulla kun kaupunkien suuntautuvia työmatkoja voidaan vähentää ja oleskeluaikoja vapaa-ajan asunnoilla pidentää
Opiskelu	<ul style="list-style-type: none"> 727 000 perusasteen jälkeistä tutkintavoitteista opiskelijaa, joista 97 % kaupungeissa tai taajaan asutuissa kunnissa 	<ul style="list-style-type: none"> 25 000 perusasteen jälkeistä tutkintavoitteista opiskelijaa maaseudulla Maaseutumaisissa kunnissa 218 perusasteen jälkeistä oppilaitosta: 110 lukiota (32 % koko maan lukiosta), 15 ammatillista oppilaitosta (10 %), ei yhtään korkeakoulua sekä 93 muuta 	- Nuorten määrän väheneminen ja koulutuksen leikkaukset voivat jossain määrin vähentää opiskelua maaseudulla.

		<ul style="list-style-type: none"> oppilaitosta tai opistoa (24 %) Nuoret muuttavat kaupunkiin opiskelumaan 	
VAPAA-AIKAAN LIITTYVÄ MONIPAIKKAINEN ASUMINEN			
Vapaa-ajan asuminen	<ul style="list-style-type: none"> 507 200 vapaa-ajan asuntoa 2,4 miljoonaa suomalaista käy säännöllisesti mökillä 69 % mökeistä eri paikkakunnalla kuin vakituinen asunto ja 38 % eri maakunnassa 	<ul style="list-style-type: none"> 461 000 vapaa-ajan asuntoa maaseudulla (91 %) 2,2 miljoonaa suomalaista käy säännöllisesti vapaa-ajan asunnoilla maaseudulla (91 %) 	<ul style="list-style-type: none"> + Maaseudun vapaa-ajan asuminen lisääntyy kaupungistumisen, ikääntymisen, etätyön ja vapaa-ajan asuntojen talviasuttavuuden myötä. Vapaa-ajan asunnon ohella säilytetään kaupunkiasunto.
Tyhjiään olevat asunnot ja pientalot	<ul style="list-style-type: none"> 470 500 asuntoa vailla vakinaisia asukkaita noin puolet kaupungissa ja puolet maaseudulla 11 % kaupunkien asutokannasta vailla vakinaisia asukkaita 	<ul style="list-style-type: none"> 238 000 asuntoa vailla vakinaisia asukkaita maaseudulla, näistä suuri osa erillispientaloja 26 % maaseudun asutokannasta vailla vakinaisia asukkaita 	<ul style="list-style-type: none"> + Tyhjiin pientalojen ja asuntojen määrä voimakkaassa kasvussa. Suurta osaa käytetään vapaa-ajan asuntoloina.
Muu vapaa- aikaan liittyvä monipaikkaisuus	<ul style="list-style-type: none"> 85 % suomalaisista yöpyy vuosittain kodin ulkopuolella vapaa-ajan vieton takia 34 miljoonaa suomalaisten tekemää vapaa-ajan matkaa, joista 80 % kotimaan matkoja 6,7 miljoonaa ulkomaalaisten yöpymisiä vuosittain 	<ul style="list-style-type: none"> EU:n sisäisistä Suomeen suuntautuvista vapaa-ajan matkoista 40 % loma- ja vierailumatkoista sisältää maaseutumatkailua Puolet suomalaisista viettää lomaa maaseudun haja-asutusalueilla ja viidennes maaseudun taajamissa 	<ul style="list-style-type: none"> + Matkailijoiden määrä kasvaa ja matkailun trendit näyttävät voimakasta kysynnän kasvua
PERHERAKENTEISIIN LIITTYVÄ MONIPAIKKAISSUUS			
Lasten vuoroasuminen	<ul style="list-style-type: none"> 150 000 lasta asuu vuorotellen molempien vanhempien luona suurin osa vuoroasuvista lapsista kaupungeissa, todennäköisesti suuri osa saman kunnan sisällä 	<ul style="list-style-type: none"> 16 000 lasta vuoroasuu maaseutumaisissa kunnissa, todennäköisesti suuri osa saman kunnan sisällä 	<ul style="list-style-type: none"> - Vuoroasuvien lasten osuus kasvussa, mutta maaseudun lasten määrän vähentymisen vuoksi vuoroasuvien lasten määrä vähenee
Huolenpito omaisista	<ul style="list-style-type: none"> 1,25 miljoonaa suomalaista auttaa säännöllisesti omaisia ja tultavia 350 000 pääasiallista auttajaa 40 500 omaishoidon tuen saajaa 65 000 asuu eri paikkakunnalla kuin hoidettava, joista yli puolet asuu yli 50 km päässä autettavista 	<ul style="list-style-type: none"> Etänä ikääntyneitä omaisiaan hoitavat tyypillisesti kaupunkilaisia Maalta käsin voidaan hoitaa kaupungissa asuvia lastenlapsia 	<ul style="list-style-type: none"> + Maaseudun väestön ikääntymisen ja kaupungistumisen myötä etähoitettavien määrä lisääntyy, mikä lisää hoivaan liittyvää monipaikkaisuutta.
PARISURTEISIIN LIITTYVÄ MONIPAIKKAISSUUS			
Erillissuhteet (Living apart together)	<ul style="list-style-type: none"> 1,16 miljoonaa suomalaista asuu yksin, yksinläiviä erityisesti kaupungeissa 50 %:lla keski-ikäisistä yksinläivistä erillissuhde 25 % alle 25-vuotiaista, 15 % 25-29-vuotiaista, 10 % yli 30-vuotiaista erillissuhteessa 	<ul style="list-style-type: none"> 0 	<ul style="list-style-type: none"> El ennakoitavissa muutoksia erillissuhteiden määrässä maaseudulla

Taulukko 1. Monipaikkaisen asumisen muodot, arviot volyyymista koko maassa ja maaseudulla sekä tulevaisuuden kehityksestä maaseudulla

Lähteet

- Adamiak, Czesław, Kati Pitkänen & Olli Lehtonen 2017. Seasonal residence and counterurbanization: the role of second homes in population redistribution in Finland. *GeoJournal* 82, 1035–1050. DOI 10.1007/s10708-016-9727-x
- Adamiak, Czesław, Mia Vepsäläinen, Anna Strandell, Mervi J. Hiltunen, Kati Pitkänen, C. Michael Hall, Janne Rinne, Olga Hannonen, Riikka Paloniemi & Ulrika Åkerlund 2015. Vapaa-ajan asuminen Suomessa – Asukas- ja kuntakyselyn tuloksia vapaa-ajan asumisen nykytilasta ja kehittämistarpeista. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 22/2015. <http://hdl.handle.net/10138/155089>.
- De Haan, Leo & Annelies Zoomers 2003. Development geography at the crossroads of livelihood and globalization. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie* 93(3): 350–362.
- Dittrich-Wesbuer, Andrea, Caroline Kramer, Cédric Duchene-Lacroix & Peter Rumpolt 2015. Multi-local living arrangements: Approaches to quantification in German language official statistics and surveys. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie* 106(4): 409–424.
- Enbuska, Marja 2018. Ammatillisen koulutuksen tila ja tulevaisuus maaseutualueilla. Helsingin Yliopisto, Ruralia-insitituutti, Raportteja 176.
- FCG Finnish Consulting Group Oy 2016. Mökkibarometri 2016. Saaristoasiain neuvottelukunta, Maa- ja metsätalousministeriö. <https://mmm.fi/documents/1410837/1880296/Mokkibarometri+2016/7b69ab48-5859-4b55-8dc2-5514cdfa6000>
- Forsberg, Hannele & Aino Ritola-Koskinen 2017. The multi-local residency of children seen through case descriptions of Finnish child welfare social workers. *European Journal of Social Work* 20(2), 242–252.
- Giulietti, Silvia, Francesc Romagosa, Jaume Fons Esteve, Christoph Schröder 2018. Tourism and the environment. Towards a reporting mechanism in Europe. European Environment Agency, European Topic Centre on Urban Land and Soil Systems. ETC/ULS Report | 01/2018.
- Greiner, Clemens 2012. Can Households be Multilocal? Conceptual and Methodological Considerations based on a Namibian Case Study. *Die Erde* 143(3), 195–212.
- Haavio-Mannila, Elina, Karoliina Majamaa, Antti Tanskanen, Hans Hämäläinen, Antti Karisto, Anna Rotkirch & JP Roos 2009. Sukupolvien ketju. Suuret ikäluokat ja sukupolvien välinen vuorovaikutus Suomessa. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 107. Kelan tutkimusosasto, Helsinki. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/14965/Tutkimuksia107.pdf?sequence=3>
- Haukkala, Teresa (toim.) 2011. Monipaikkaisuus – ilmiö ja tulevaisuus. Sitra. Sitran selvityksiä 54.
- Helminen, Ville & Mika Ristimäki 2007. Relationships between commuting distance, frequency and telework in Finland. *Journal of Transport Geography* 15(5): 331–342.
- Hilti, Nicola 2011. Hier – Dort – Dazwischen. Lebenswelten multilokal Wohnender im Spannungsfeld von Bewegung und Verankerung. Diss. ETH Nr. 19543. <https://www.research-collection.ethz.ch/handle/20.500.11850/76208>
- Hilti, Nicola 2016. Multi-local lifeworlds: between movement and mooring. *Cultural Studies* 30(3), 467–482.
- Hyrkkänen, Ursula & Matti Vartiainen 2007. Hyvinvoinnin haasteet mobiilissa työssä. Työ ja ihminen 21(2), 160–172.
- Hyvärinen, Soili 2013. ”Vaikka missä olis niin se elämä pyörii sen hoidon ympärillä” Etäomahoitajien kokemuksia hoivasta. Pro Gradu -tutkielma. Yhteiskuntapolitiikka, sosiaaligerontologian linja. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos, Jyväskylän yliopisto.
- Ilmonen, Mervi, Jukka Hirvonen & Rikhard Manninen 2005. Nuorten asuminen 2005. Suomen ympäristö 812. Ympäristöministeriö, Helsinki.
- Janta, Hania, Scott A. Cohen & Allan M. Williams 2014. Rethinking Visiting Friends and Relatives Mobilities. *Population, Space and Place* 21, 585–598.
- Kontula, Osmo 2009. Parisuhdeonnon avaimet ja esteet. *Perhebarometri 2009*. Väestötutkimuslaitos – Katsauksia E 38/2009. Väestöliitto.
- Korhonen, Riku 2003. Opiskelija-asuntojen tuotantotarvelaskelma 2003–2012. Opetusministeriön julkaisuja 2003:22. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:952-442-550-5>
- LUKE (2018). Maatalous- ja puutarhayrityksissä työskennelleiden henkilöiden lukumäärä alueittain. Luken tilastotietokanta, maataloustilastot. [viitattu 19.6.2018] http://statdb.luke.fi/PXWeb/pxweb.fi/LUKE/LUKE_02%20Maatalous_02%20Rakenne_04%20Maa-%20ja%20puutarhatalouden%20tyovoima/?tablelist=true&rxid=001bc7da-70f4-47c4-a6c2-c9100d8b50db

- McHugh, Kevin E., Timothy D. Hogan, & Stephen K. Happel 1995. Multiple residence and cyclical migration: a life course perspective. *Professional Geographer* 47(3), 251–267.
- McIntyre, Norman, Daniel Williams & Kevin McHugh (toim.) 2006. *Multiple Dwelling and Tourism. Negotiating Place, Home and Identity*. Cabi, Wallingford.
- MMM 2017. Nuoret aikuiset mökkeilijöinä 2030 -selvitys. Saaristoasiain neuvottelukunta, FCG Finnish Consulting Group Oy. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 5/2017.
- Mononen, Tuija 2012. Kaivostoiminnan luonnonvara- ja ympäristökysymykset maaseudulla – esimerkkinä Pampalon kultakaivos. *Maaseudun uusi aika* 20(2), 21–36.
- Müller, Dieter. K. & C. Michael Hall 2003. Second homes and regional population distribution: On administrative practices and failures in Sweden. *Espace, Populations, Sociétés*, 2003(2), 251–261.
- Müller, Dieter. K. & C. Michael Hall 2018. Second home tourism: An introduction. Teoksessa: Hall, C. Michael & Dieter K. Müller (toim.). *The Routledge Handbook of Second Home Tourism and Mobilities*, 3–14. Routledge, London.
- Nikander, Timo & Marjut Pietiläinen 2015. Kaupunkialueet vetävät nuoria asumaan yksin. Tieto & Trendit. Tilastokeskus. <http://tilastokeskus.fi/tietotrendit/artikkelit/2015/kaupunkialueet-vetavat-nuoria-asumaan-yksin/?listing=simple>
- Nikander, Timo 2009. Nuoret muuttavat omilleen yhä nuorempaan. Hyvinvointikatsaus 1/2009, Tilastokeskus. https://www.stat.fi/artikkelit/2009/art_2009-03-16_004.html
- Pirttijärvi, Tiina 2008. Matkailutyytä koskevan tilastoinnin kartoitus ja kehittäminen – Esiselvityksen raportti. Turismi työnä-hanke, Suomen Akatemia, Lapin yliopisto, Metsäntutkimuslaitos (Metla).
- Pitkänen, Kati 2013. Vapaa-ajan asumisen muutos nostaa esille tarpeen tarkastella asumisen monipaikkaisuutta. Hyvinvointikatsaus, 2–6. Tilastokeskus.
- Pitkänen, Kati, Riikka Puhakka, Jussi Semi & C. Michael Hall 2014. Generation Y and Second Homes: Continuity and Change in Finnish Outdoor Recreation. *Tourism Review International* 18(3): 207–221.
- Pitkänen, Kati, Maarit Sireni, Pertti Rannikko, Seija Tuulentie, & Mervi J. Hiltunen 2017. Temporary mobilities regenerating rural places. Case studies from northern and eastern Finland. *The Journal of Rural and Community Development*, 12(2/3), 93–113.
- Rannikko, Pertti 2008. Sivakan metsät avoimina ja suljettuina tiloina. Teoksessa: Knuuttila, Seppo & Pertti Rannikko (toim.). *Kylän paikka. Uusia tulkintoja Sivakasta ja Rasimäestä*. 25–58. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Rehunen, Antti, Eeva Reissell, Juha Honkatukia, Maija Tiitu & Markku Pekurinen 2016. Sosiaali- ja terveyspalvelujen tarpeen, käytön ja tuottamisen alueelliset muutokset ja tulevaisuuden vaihtoehdot. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 41/2016. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-294-4>
- Rehunen, Antti, Mika Ristimäki, Anna Strandell, Maija Tiitu & Ville Helminen 2018. Katsaus yhdyskuntarakenteen kehitykseen Suomessa 1990–2016. Suomen ympäristökeskus. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 13/2018.
- Reuschke, Darja 2012. Dwelling conditions and preferences in a multilocational way of life for job reasons. *Journal of Housing and the Built Environment* 27(11), 11–30.
- Rinne-Koski, Katja & Manu Rantanen 2014. Kuortaneen puutarhakylämökkeily muutoksen peilinä. *Maaseudun uusi aika* 22(2), 5–19.
- Schier, Michaela, Nicola Hilti, Helmut Schad, Cornelia Toppel, Andrea Dittrich-Wesbuer & Anna Monz 2015. Residential multi-locality studies – the added value of research on families and second homes. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie* 106(4), 439–452.
- Sikiö, Maija, Kati Pitkänen & Antti Rehunen 2014. Tyhjä asuinrakennukset osana asumisen maaseutua. *Maaseudun uusi aika* 22(2), 43–55.
- Sireni, Maarit, Maija Halonen, Olga Hannonen, Timo Hirvonen, Arja Jolkkonen, Petri Kahila, Mari Kattilakoski, Hanna-Mari Kuhmonen, Arja Kurvinen, Virpi Lemponen, Simo Rautiainen, Pasi Saukkonen & Christell Åström 2017. Maaseutukatsaus 2017. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 7/2017. Maa- ja metsätalousministeriö, Helsinki.
- STM 2014. Kansallinen omaishoidon kehittämisohjelma. Työryhmän loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2014:2. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70270/URN_ISBN_978-952-00-3483-2.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Strandell, Anna & C. Michael Hall 2015. Impact of the residential environment on second home use in Finland – Testing the compensation hypothesis. *Landscape and Urban Planning* 133(0): 12–23.
- Suomen virallinen tilasto (SVT) 2018a. Asunnot ja asuinolot, Liitetaulukko 1. Asuntokunnat koon mukaan ja asuntokuntien keskikoko 1960–2017. Tilastokeskus, Helsinki. http://www.stat.fi/til/asas/2017/asas_2017_2018-05-17_tau_001.fi.html

- Suomen virallinen tilasto (SVT) 2018b. Kesämökkit 2017. Rakennukset ja kesämökkit. Tilastokeskus, Helsinki. http://www.stat.fi/til/rakke/2017/rakke_2017_2018-05-25_kat_001.fi.html
- Suomen virallinen tilasto (SVT) 2018c. Majoitustilasto. Tilastokeskus, Helsinki. http://www.stat.fi/til/matk/2017/matk_2017_2018-04-19_tie_001.fi.html
- Suopajarvi, Leena 2017. Asettuaiko pysyvästi Sodankylään? – Kaivosalan työntekijöiden paikkakokemukset. Teoksessa: Suopajarvi, Leena & Seija Tuulentie (toim.). Lapin elinvoima. 28-39. Lapin tutkimusseura. Acta Lapponica Fenniae. Rovaniemi. http://www.lapintutkimusseura.fi/files/LTS_Acta28_verkko.pdf
- Sutela, Hanna & Anna-Maija Lehto 2014. Työolojen muutokset 1977–2013. Tilastokeskus. Suomen virallinen tilasto. http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisualueetelo/ytmv_197713_2014_12309_net.pdf
- SYKE 2018. Kaupunki-maaseutu-luokitus 2010. <http://www.ymparisto.fi/kaupunkimaaseutuloukitus>
- SYKE/Liiteri 2018. Poikkeamisluvut ja suunnittelutarveratkaisut loma-asuntojen muuttamiseksi vakituiseksi asunnoksi, Asunnot vailla vakinaisia asukkaita ja asunnot yhteensä. Elinympäristön tietopalvelu Liiteri, Suomen ympäristökeskus. [viitattu 25.6.2018] <https://liiteri.ymparisto.fi/>
- SYKE/TK 2018. Tilastokeskuksen tuottama SYKEN yhdyskuntarakenteen seurannan ruututietokanta (YKR), kesämökkit, työmatkat, työpaikat ja työvoima. http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Elinymparisto_ja_kaavoitus/Yhdyskuntarakenne/Tietoa_yhdyskuntarakenteesta/Yhdyskuntarakenteen_seurannan_aineistot
- TEM 2014. Mahdollisuuksien maaseutu. Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma 2014-2020. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 9/2014. <https://tem.fi/documents/1410877/2859687/Mahdollisuuksien+maaseutu+25022014.pdf>
- TEM 2018. Työolobarometri. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Työelämä 3/2018. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160557/TEMrap_3_2018_Tyoolobarometri.pdf
- Terämä, Emma & Maija Tiitu 2017. Yksin – vaan ei yksinäinen. Blogi 13.9.2017. Sateen varjolla. Ajatuksia, kokemuksia ja tietoa rakennetusta ympäristöstä ja sen tietopalveluista. <http://sateenvarjolla.blogspot.com/2017/09/yksin-vaan-ei-yksinainen.html>
- THL 2018. Kouluterveyskysely 2017, Lasten ja nuorten vuoroasuminen maakunnittain ja tilastollisen kuntaryhmän mukaan. Tutkimusta varten hankittu tilastopointinta. Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely>
- Tilastokeskus 2018a. Työlliset toimialan mukaan maakunnittain ja kuukausittain maatalouden ja matkailun toimialoilla 2016-17. Tutkimusta varten hankittu tilastopointinta.
- Tilastokeskus 2018b. Koulutuksen järjestäjät ja oppilaitokset sekä Tutkintotavoitteisen koulutuksen opiskelijat. Tilastokeskuksen StatFin-palvelu. [viitattu 20.6.2018] <http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/>
- Tilastokeskus 2018c. Lapset iän ja perhetyypin mukaan, uusperheet ja ottolapset. StatFin-palvelu ja Tilastokeskuksen perhetilaston vuosikatsaus. [viitattu 9.4.2018]
- Tilastokeskus 2018d. Matkailututkimus: Suomalaisten yöpymisen sisältäneet matkat. StatFin-palvelu. [viitattu 26.4.2018]
- Tuulentie, Seija 2006. Tourists Making Themselves at Home: Second Homes as a Part of Tourist Careers. Teoksessa: McIntyre, N., Williams, D.R. & McHugh K.E. (toim.). Multiple Dwelling and Tourism. Negotiating Place, Home and Identity. 145–158. Cabi, Wallingford.
- Tuulentie, Seija & Bente Heimtun 2014. New Rural Residents or Working Tourists? Place Attachment of Mobile Tourism Workers in Finnish Lapland and Northern Norway. Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism, 14(4), 367–384.
- Weiske, Christine, Knut Petzold & Helmut Schad 2015. Multi-local living – the approaches of rational choice theory, sociology of everyday life and actor-network theory. Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie 106(4), 392–408.
- Vepsäläinen, Mia, Anna Strandell & Kati Pitkänen 2015. Muuttuvan vapaa-ajan asumisen hallinnan haasteet kunnissa. Yhdyskuntasuunnittelu 53(2), 13–38.
- Verohallinto 2018. Verovähennykset tulonsaajaryhmittäin. Verohallinnon tilastotietokanta. [viitattu 7.5.2018] http://vero2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Vero/VeroHenkiloasiakkaiden_tuloverot_lopulliset/?rxid=5125681c-5fe0-4016-bd01-93a5f6fff643
- Vesala, Satu, Anna Strandell & Kati Pitkänen 2015. Vapaa-ajan asumisen ja rantarakentamisen tilastot (VAPA). Suomen ympäristökeskus. <http://www.ymparisto.fi/download/noname/%7B4BE047BD-8FC6-412E-AF85-E06717B79E9D%7D/111096>

-
- VM 2018. Millaista monipaikkaisuutta Suomeen – Selvitys kaksoiskuntalaisuudesta. Valtiovarainministeriön julkaisu 3/2018. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160469/03%202018%20VM%20Kaksoiskuntaselvitys%20NETTI_final.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- VN 966/2017. Valtioneuvoston asetus maatalouden ja matkailun alaan kuuluvista kausiluonteista toimintaa sisältävistä toimialoista 966/2017, 19.12.2017. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170966>
- Wood, Gerald, Nicola Hilti, Caroline Kramer & Michaela Schier 2015. A residential perspective on multi-locality: Editorial. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie* 106(4): 363–377.
- Vuorijärvi, Petri 2010. Työaikalain ja työsuojelun tuolla puolen – etäomaishoitajien toiminta ja velvollisuudentunto Suomessa. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, Pohjois-Pohjanmaan yksikkö. <http://www.osol.fi/wp-content/uploads/2014/04/Vuorijarvi-etaomaishoitajaraportti-2010-10-27.pdf>